

Biblioteca Universității din Cluj

In întâia jumătate a veacului trecut, cărturarii ardeleni căutară, în mai multe rânduri, să înființeze societăți pentru cultivarea științelor și literaturii. Inceputul îl făcură Sașii, cari întemeiară la 1840 cunoscuta lor „Verein für Siebenburgische Landeskunde”. Ungurii și Români încercară să-i urmeze deaproape. Din pricina mișcărilor politice și a lipsei de mijloace, al doilea așezământ de acest gen, „Societatea Muzeului Ardelean (Erdelyi Múzeum-Egyesület)”, nu putu lua ființă decât la 1859, când contele Emeric Mikó, donă instituției încă neînființate, vila și mărețul ei parc din Cluj, din strada care-i poartă și astăzi numele. Gestul acesta entuziasmă și provocă noi datorii. Mulți nobili unguri își dădură bibliotecile lor cu bogate colecții de ediții prime Societății Muzeului. Intre membrii ei se numărau și fruntași ai Românilor, ca mitropolitii: Andrei Șaguna, Sterca Șuluț și alții, cari înainte de a înființa Asociația lor națională „Astra”, luară parte la tondarea Societății Muzeului Ardelean.

— Biblioteca acestei societăți, care număra 11.000 de vol. și peste 1000 de manuscrise, își deschide la 1860 o sală de lectură în casa contelui Bethlen. La 1867 biblioteca crescuse la 30.000 vol. și 15.000 de manuscrise și se plângea mereu de lipsă de loc pentru plasarea lor.

Chiar în acest an, prin încheierea dualismului, Ungurii deveniră stăpâni ai Ardealului. Una din întâiele lor griji, fu înființarea în inima acestei provincii românești, a unei universități pur maghiare. La baza ei nu stătea nici o imperioasă necesitate științifică. Chiar înalte personalități ale lor, ca celebrul zoolog Apathy, fost rector al Universității, au recunoscut că ridicarea ei a fost cerută de necesități politice. Date fiind aceste împrejurări, terenul pentru fondarea Universității nu fusese de loc pregătit și noua instituție tânji ani întregi. Dar chiar așa, ea nu putea trăi fără o bibliotecă proprie. O astfel de instituție nu se improvizează

însă peste noapte, printr'un decret, cum se întâmplase cu Universitatea. Aceasta avu noroc cu biblioteca „Societății Muzeului Ardelean”.

Existența la Cluj a unei colecții, pentru vremea aceea foarte bogate, nu era de loc de disprețuit. Universitatea se grăbi deci să încheie un contract cu Societatea Muzeului Ardelean, în baza căruia, și în schimbul unei sume de bani, aceasta din urmă îi pune la dispoziție colecțiile sale (acestea nu erau numai de cărți, ci și de antichități, monede și științe naturale).

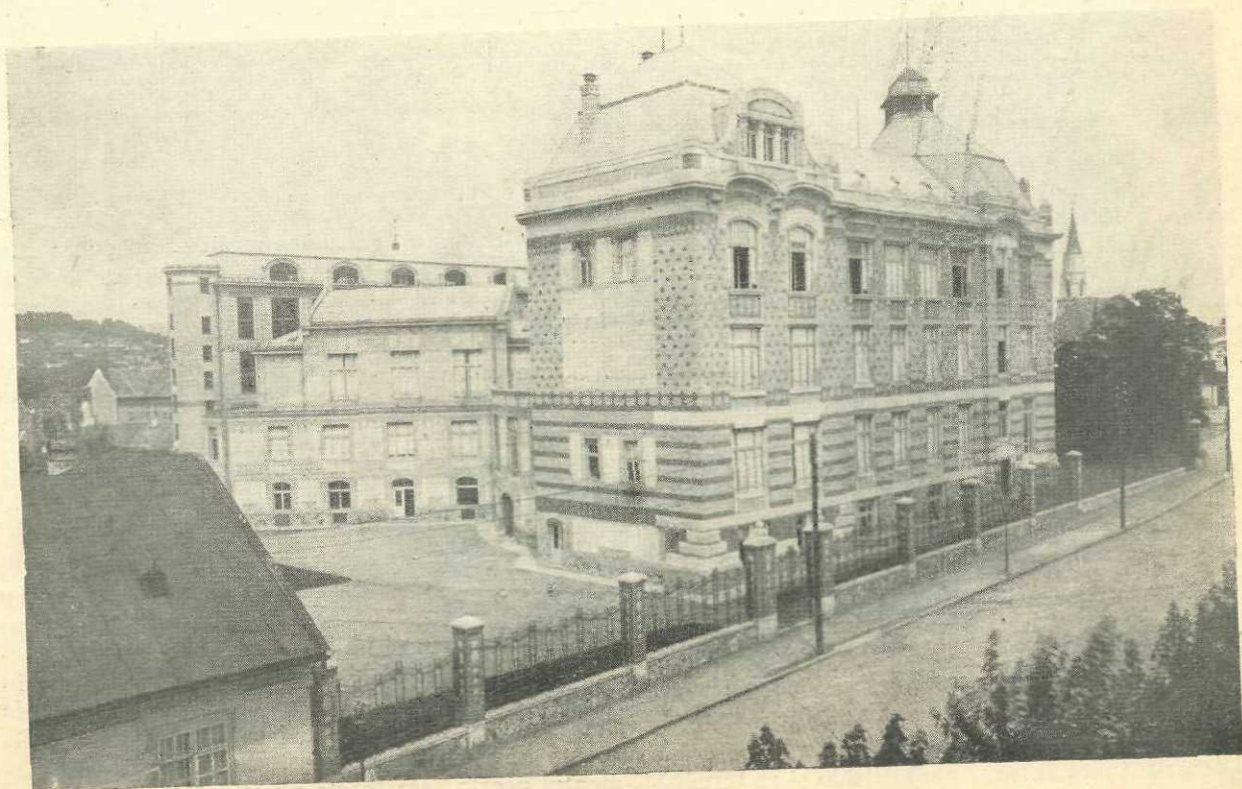
Biblioteca Societății Muzeului, cunoscută mai ales sub numele de „Biblioteca Muzeului”, se mută în localul Universității. Cele 31.000 de vol., câte avea la 1872, împreună cu biblioteca desființatei Academii de Drept din Sibiu (1639 vol.), și o parte din cărțile fostei Academii de Medicină și ale Arhivei guberniale din Cluj, constituiau un prim fond frumos. Dar din lipsă de local, biblioteca continuă să vegeteze. În actuala clădire a Universității, ea ocupa întreaga aripă de Răsărit și parte din cea dela Sud, de la etajul I. Sălile nu corespund însă scopului unei biblioteci, cărțile nu încap cu nici un preț și directorul se vede silit să-și plaseze noile achiziții în pivnițele Universității, apoi să închirieze chiar în oraș câteva magazine pentru depozitarea materialului (la 1894 Biblioteca Universității singură avea vre-o 33.000 volume).

Sala de lectură nu dispunea decât de 40 de locuri, iar profesorii citeau în biroul funcționarilor. Situația aceasta nu mai putea dăinui.

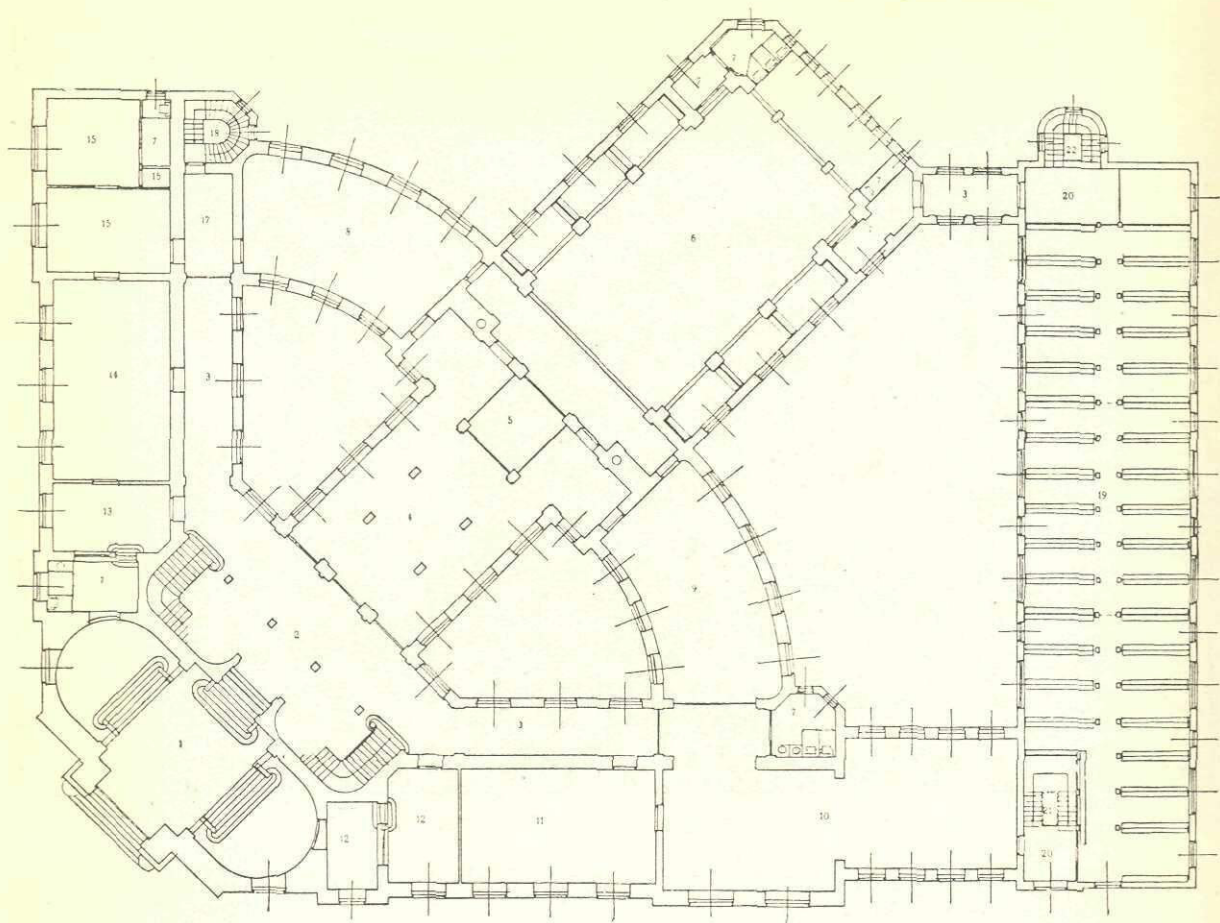
De aceea, în ultimii ani ai veacului trecut, directorul Zoltan Ferenczi, apoi noul director, Paul Erdélyi, încep o viguroasă acțiune în vederea clădirii unui local propriu, nu numai corespunzător scopului unei mari biblioteci, dar care să impună în același timp prin monumentalitate, modernism și aranjament și astfel să contribuie la propagarea culturii maghiare în Răsăritul Europei. Prin întinsele sale relații personale, directorul Erdélyi izbuti să obție

Biblioteca Universității (intrarea)

Biblioteca universității (curtea cu sala de lectură și depozitul de cărți)

Planul parterului: 1. Intrarea principală, vestibul. 2. Scara principală și vestiarul. 3. Coridoare. 4. Sala Catalogului. 5. Ghișeul supraveghetorilor. 6. Sala de lectură. 7. Toalete. 8. Sala revistelor. 9. Sala ziarelor. 10. Biroul Bibliotecarilor. 11. Catalogul principal și biroul. 12. Biroul de împrumutare. 13. Vestiarul profesorilor. 14. Sala de lectură a profesorilor universitari. 15.—16. Cabinetul directorului. 17. Anticamera directorului. 18. Scări. 19. Depozitul cărților. 20. Scările depozitului. 21. Ascensor. 22. Ascensor pentru cărți.

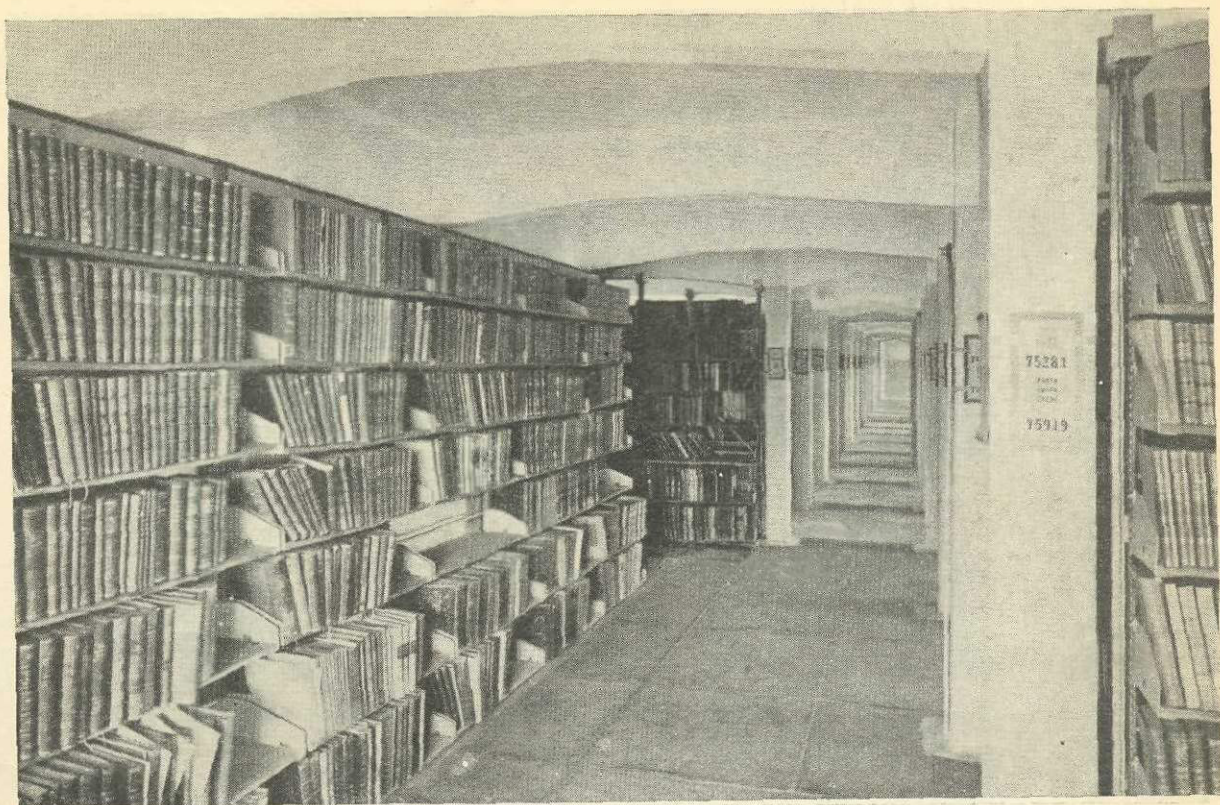
dela guvernul din Budapesta fonduri neobișnuit de mari pentru clădire (ea a costat, împreună cu terenul și aranjamentul intern, 1.692.007 coroane). O comisie, alcătuită din ingineri și arhitecți, întreprinse o călătorie în marile centre apusene, studiind bibliotecile. Noua clădire a fost plănuită, după mărturisirile directorului Erdélyi însuși, ca să servească unei biblioteci, care de fapt avea să cuprindă două. Trebuie să însemnăm că aceste două biblioteci nu aveau de loc același caracter și același scop. Deoparte, Biblioteca Universității, destinată științelor predate în cele patru facultăți și conținând cu un public bine definit: studenții — de altă parte Biblioteca Muzeului, căutând să aibă colecții cât mai complete pentru documentarea asupra vieții ardelenesti (firește, mai ales maghiare) pregătind în același timp și colecții pentru un muzeu al cărții (incunabule, tipărituri vechi ungurești, ediții prime, legături artistice, etc.). Clădirea trebuia deci astfel concepută, ca să corespundă celor două biblioteci pe care avea să le cuprindă: una strict științifică, cealaltă de cultură generală.

Lucrările încep în vara anului 1906 și se termină la sfârșitul anului 1908. La 8 Februarie 1909 se

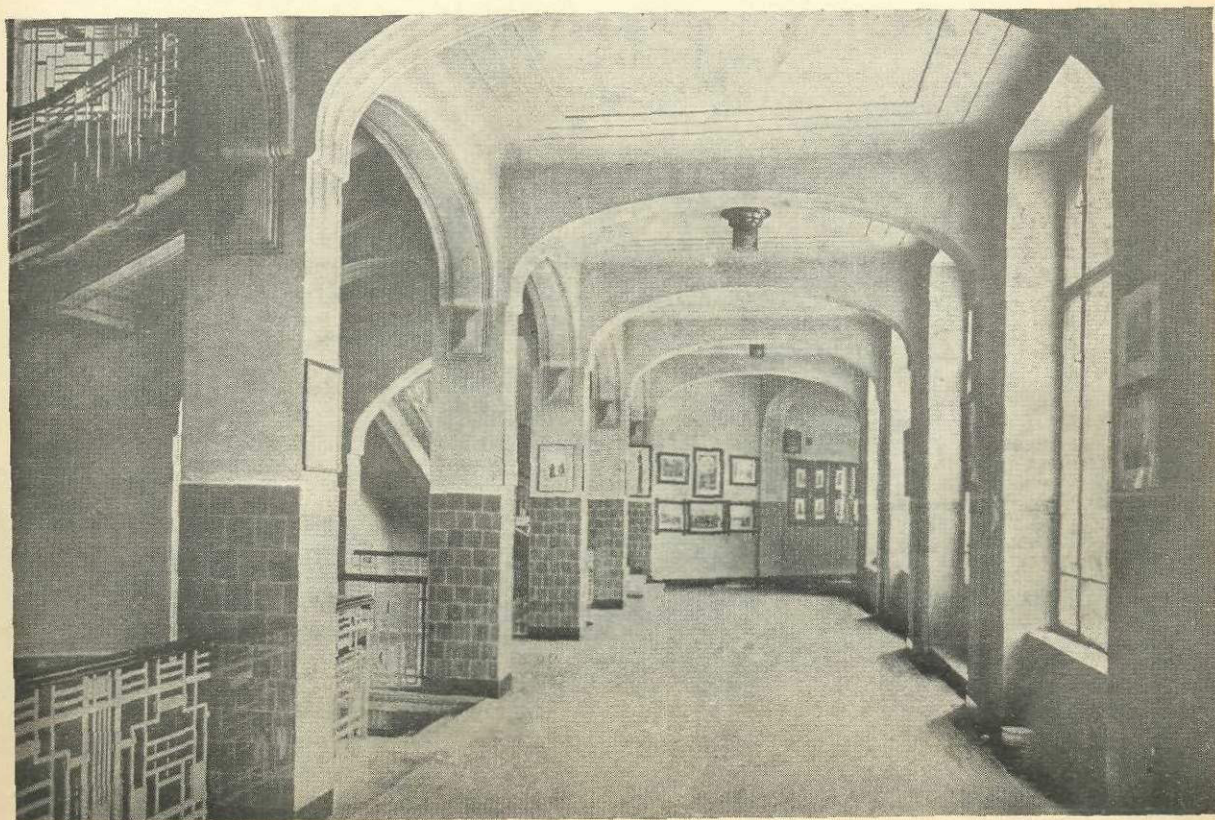
deschide sala de lectură, iar în Mai avu loc inaugurarea.

Monumentala clădire constă din 3 părți bine definite: Clădirea centrală cuprinde: la subsol, biblioteca populară, portarul și bufetul de unde se poate trece la legătoria de cărți și la sala cazanelor; la parter, vestibulul cu garderoba, birourile direcției și administrației și sala de lectură a profesorilor universitari; la etajul I, sala de conferințe și sălile colecțiilor speciale (opere de artă, manuscrise, incunabule, biblioteca veche ungurească, sala Sion, sala hărților și biroul imprimatelor legale; la etajul II, sala de expoziție, arhiva (cu o mică sală de lucru) și atelierul fotografic.

A doua parte o formează clădirea internă, care e destinată cititorilor. Ea e situată în așa fel, că din vestibulul clădirii centrale, ajungi direct în sala catalogului unde e și ghișeul funcționarilor supraveghetori. De aici se deschid trei săli de lectură: în față sala cea mare, în stânga și dreapta câte o sală mai mică, una destinată revistelor, alta ziarelor. Aceasta din urmă este legată cu birourile. Aranjamentul acesta este foarte practic, întrucât nici publicul nici funcționarii nu se stânjenesc unii pe alții,

Un semi-etaj din depozitul cărților

Coridor cu stampe la etajul I

Sala de lectură

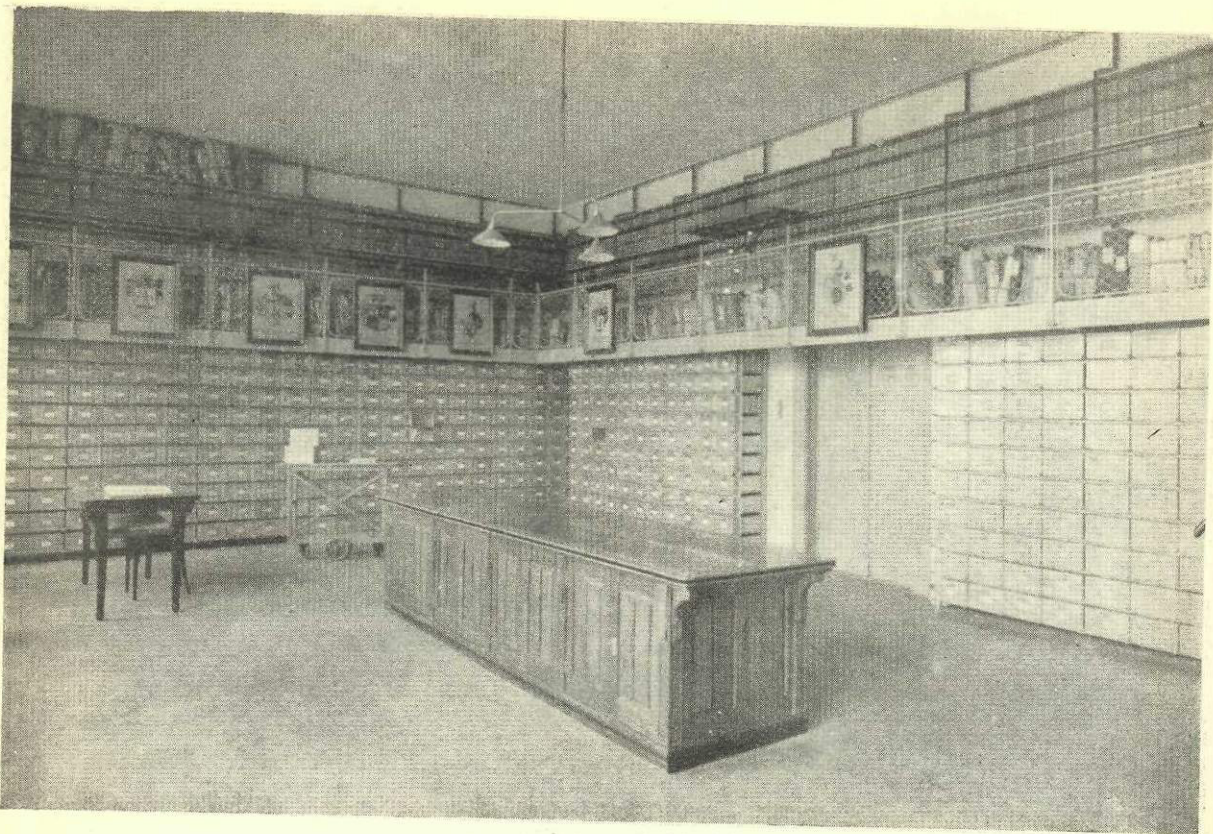
Sala revistelor

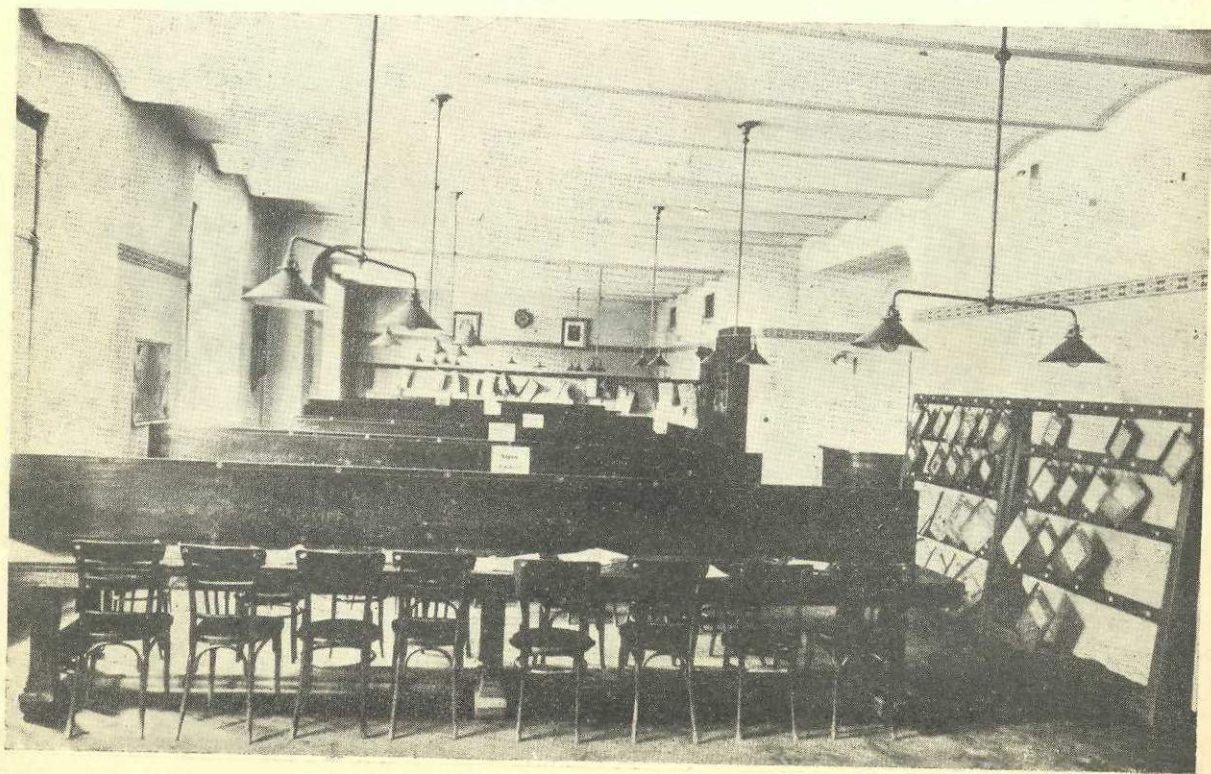
Biurourile funcționarilor

O parte din sala Sion

Una din cele trei săli ale Arhivei. În cadre diplome ale familiilor nobile ardeleni

Biblioteca populară

Cabinetul Directorului

ei putând la nevoie, lua totuși, contact, cu ușurință, prin sala de ziare.

Izolată de clădirea centrală și cea internă, se ridică depozitul cărților. Cu acesta se comunică prin două coridoare așezate deoparte și de alta a clădirii. Depozitul are 9 etaje legate prin ascensor: în cel dintâi se păstrează ziare și diferite imprimate, în al doilea ziarele, iar în celelalte șase, cărți și reviste, broșuri, dublete și diferite imprimate. Aceste șase sunt de fapt trei etaje despărțite, prin câte un perete de sticlă cu sârmă, în semi-etaje înalte de 2,32 m. În al nouălea etaj, se păstrează diferitele imprimate, anuarele și dubletele. Clădirea depozitului are pe din afară uși de fier, iar fiecare din cele șase semi-etaje sunt despărțite în câte trei compartimente legate prin uși de beton. Întreg depozitul e de altfel construit din beton armat și acoperit cu ardezie, căutându-se evitarea oricărei primejdii de incendiu. E adevărat că rafturile sunt din lemn și nu din fier cum se fac în cele mai moderne biblioteci. Pentru a da o idee de capacitatea uriașului depozit, e suficient să amintim că rafturile lui înșirate unul după altul au o lungime de peste 9 km.

Problema luminatului sălilor a fost foarte bine

rezolvată, așa încât se poate spune că în bibliotecă nu există nici un colț întunecos. Problema prafului, așa de mult într'un astfel de așezământ, a fost în parte rezolvată prin podeaua de „doloment” (un fel de asfalt). În sala cea mare de lectură este însă linoleum. Mobilierul sălilor este din cele mai moderne și rezistente. În sala de lectură fiecare cititor are masa sa proprie (112 locuri). E singura sală a Bibliotecii în care fetele au locuri separate. Sălile arhivelor își păstrează documentele în cutii de tablă așezate într'un schelet de fier. Sunt cu totul trei săli în genul acesta, cuprinzând pe lângă documentele colecțiilor Kemény și Miko, câteva sute de mii de acte ale familiilor nobile din Ardeal, depozitate spre păstrare la Muzeul Ardelean. Tipăriturile vechi românești și ungurești, incunabulele și hărțile se păstrează în dulapuri sau sertare speciale, în sălile lor, în care publicul nu are totdeauna acces. (Colecția incunabulelor cuprinde un număr de 40 tipărituri din întâiul secol al tiparului. Colecția cărților vechi ungurești — până la 1711 — are peste 1900 vol., dintre care vre-o 70 unice. Colecția „operelor de artă” cuprinde ediții prime, o frumoasă colecție de „elzeviriene”, exemplare rare, exemplare cu legături artistice, unele care au apar-

Clujul la 1617. Gravură de Hofnagel, desen de Van der Rye (Originalul la Biblioteca Universității)

ținut principilor ardeleni).

E evident că această clădire se putea număra, în 1909 când a fost deschisă, între cele mai moderne ale lumii. Și astăzi, după zidirea în preajma războiului mondial a bibliotecii din Zagreb, ai cărei arhitecți s'au inspirat și din biblioteca dela Cluj, utilizând și noile achiziții și aplicații ale științei bibliotecare și ale arhitecturii — ea contează între cele mai reușite edificii de bibliotecă ale Europei de dinainte de război.

Mutată în noua clădire, pe care și-o dorise atâta, biblioteca Muzeului fuzionează cu a Universității. Cărțile uneia nu se mai așează separat de ale celeilalte și poartă acelaș număr. Totuși, înregistrarea lor se face separat, ele primesc stampile și ex-libris-uri aparte. Această fuzionare, ca și problemele noi de grupare, aranjament și catalogare care se puseră direcției, cerură o muncă enormă. Ea nu putu fi terminată până în 1914, când izbucni războiul. Aproape toți bărbații din personal fură mobilizați și vreme de șase ani nu se putu lucra mai nimic. În timpul acesta intră totuși o mulțime de material, care nu putu fi catalogat.

La sfârșitul anului 1918, Clujul fu ocupat de armatele române. Biblioteca fu luată în primire abia la 12 Maiu 1919, iar inaugurarea se făcu abia la 2 Februarie 1920, deodată cu Universitatea.

Problemele care se puneau Bibliotecii nu erau nici puține și nici ușoare. Din numerosul personal (10 funcționari științifici și mai bine de 30 funcționari administrativi, tehnicieni și oameni de serviciu), român nu era decât un servitor.

Funcționarii unguri trebuiau menținuți, deoarece, în afară de directorul Erdélyi, care-și ceruse pensionarea, toți juraseră credință Statului român. Se ceru deci Consiliului Dirigent crearea a trei posturi noi de bibliotecari, a trei sub-bibliotecari precum și a șase posturi de laboranți. În ele fură numiți numai Români. Conducerea Bibliotecii o avea încă fostul prim-bibliotecar, Farkas Gyalui, care fu numit apoi director tehnic (post astăzi desființat). Directorul general fu numit numai în toamna anului 1920 în persoana d-lui Eugen Barbul, fost până atunci prim-bibliotecar la Biblioteca Universității din Budapesta. Astfel se făcu începutul românizării personalului.

Rămânea materialul. La data luării în primire a Bibliotecii, ea cuprindea 367.779 vol. (dintre care 191.000 ale Bibl. Univ. și 176.779 ale Muzeului Ardelean). Acesta din urmă, continuă să rămână în folosința Universității, contractul făcut cu Statul ungar rămânând valabil și față de noul Stat român.

Din aceste aproape 370.000 de volume, câte erau însă românești? Nu s'a făcut, și e păcat, o astfel de statistică, în 1919. S'ar fi văzut atunci că numărul volumelor, scrise în limba populației celei mai numeroase a provinciei, nu trecea de 3—4.000. Trebuie să notăm că cele mai multe din acestea intraseră, începând numai cu anul 1898, pe baza unui quasi-depozit legal, compus din exemplarele depuse la cei trei procurori generali din Tg. Mureș, Cluj și Budapesta. Aceștia trimiteau parte din exemplarele ce le primeau Bibliotecii Muzeului din

Hanul lui Manuc, din București, Desen de Bouquet (Donația Sion)

Budapesta și Bibliotecii Muzeului din Cluj. Întâia grije, după românizarea personalului, trebuia deci să fie completarea materialului românesc.

Munca directorului și a bibliotecarilor, sprijiniți de Comisia Bibliotecii, formată în primii ani de profesori entusiaști ca d-nii Emil Racoviță, Sextil Pușcariu, regretatul Bogrea și alții, fu îndreptată deci în această direcție. Darurile de dublete ale Academiei Române (peste 13.000 vol.), ale Bibliotecii Parlamentului (1450 vol.), ale Casei Școalelor și ale „Astreii” însemnă întâiul pas serios. Consiliul Dirigent arată toată înțelegerea pentru nevoile Bibliotecii. El votă așa numitul „fond românesc”, o sumă de 700.000 de lei.

În 1921—22 și 1922—23 sumele votate pentru completarea materialului românesc fură reduse la 270.000 și la 300.000 lei.

Cu acești bani se cumpără tot ce se găsi la anticarii și librării bucureșteni. Se achiziționară apoi, câteva însemnate biblioteci întregi ale unor savanți decedați, cum a fost aceea a lui Gr. Crețu (2739 vol. și 400 reviste), Dr. G. Crăniceanu (3758 vol. și 400 reviste), H. Frollo (3000 vol. și 100 reviste), Aurel C. Popovici (1120 vol.), A. C. Crupenschi (2657 vol. și 434 reviste) și altele.

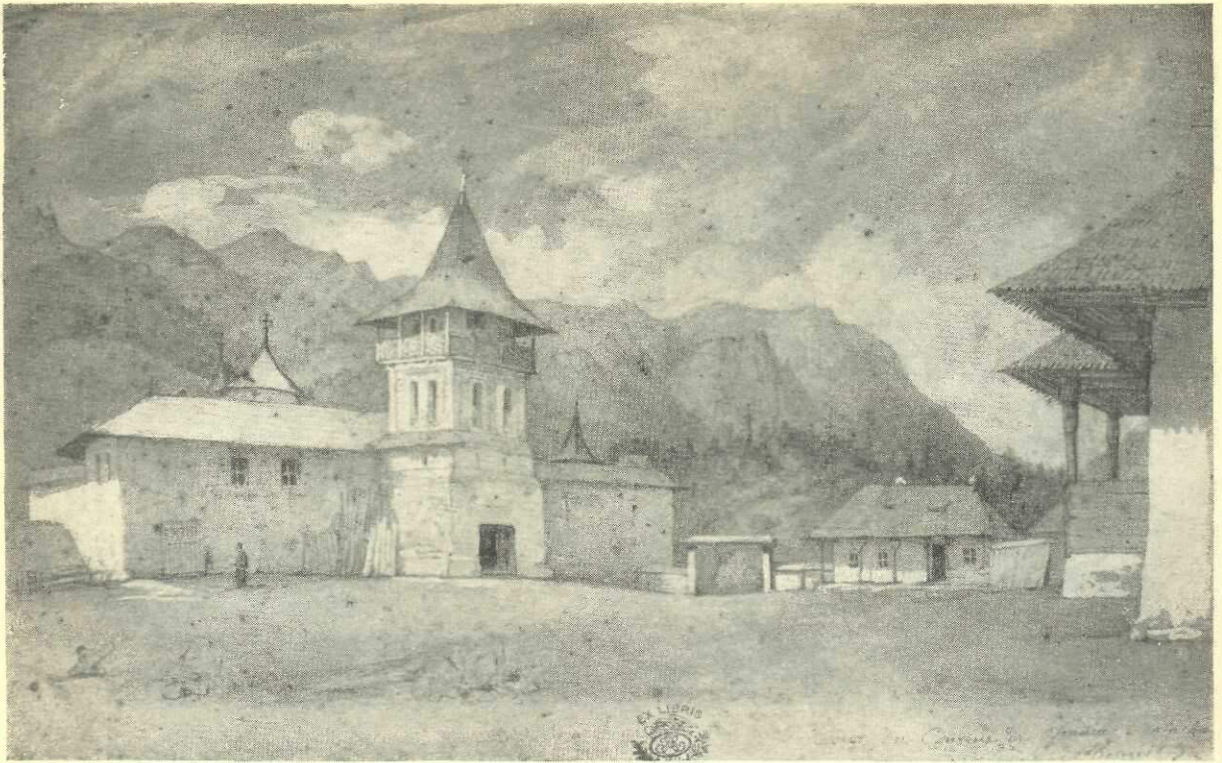
Cu aceste biblioteci intrară și o mulțime de cărți franțuzești și mai puține englezești și italienești, remediindu-se astfel o stare foarte supărătoare: sub vechiul regim cărțile nemaghiare și negermane erau

foarte puține la număr. Trebuie să amintim că, în ce privește publicațiile franceze, Ministerul de Externe din Paris a trimis Bibliotecii, în primii ani, câte 95 de reviste franceze (în ultimul timp, numărul lor a fost însă mult redus).

La completarea materialului românesc ajută în mare parte și noua lege a imprimatelor legale (1923), care aduce Bibliotecii între 2—3000 vol. și broșuri, în fiecare an, din tipăriturile actuale. E adevărat că pentru selecționarea acestui material cât și pentru reclamarea publicațiilor ce nu sunt trimise de către tipografi, a fost nevoie de înființarea unui serviciu special: biourul imprimatelor legale. Mulțumită depozitului legal, se pot pune la dispoziția publicului, în sala revistelor, peste 350 reviste din țară, alături de vre-o 300 străine.

Dacă astfel, prin cumpărături de pe piața librăriei, înglobări de biblioteci particulare, donații de dublete și legea exemplarelor obligatorii, se împlinise lacuna publicațiilor românești din veacul al XIX-lea și al XX-lea, lipsa vechilor tipărituri românești continua să dăinuiască și cu greu se vedea modalitatea prin care putea fi rezolvată, numai cu exemplarele intrate prin achiziționarea colecției Crețu.

Atunci veni dania lui Gheorghe Sion (1923). Bătrânul moldovean, conștient de importanța cărții românești în centrul cultural și național care trebuia să fie Clujul, dăruie, într'un gest de adevărat boier,

Curtea mănăstirii Sinaia. Desen de Bouquet (Donația Sion)

tot ce adunase cu trudă și cheltuială în aproape o jumătate de veac nobila sa pasiune de colecționar a tot ce e mărturie a vieții românești de pretutindeni.

Cu donația Sion, Biblioteca Universității se îmbogăți cu peste 200 cărți vechi românești (între care și câteva unice) și cu alte peste 3000 volume prețioase, cuprinzând o colecție care constituie poate cea mai completă bibliotecă din țară referitoare la călătorii străini în țările românești. Ceeace era și mai îmbucurător, donația Sion cuprinde peste 2000 de desene și stampe referitoare la țările românești. (Cele mai importante sunt 28 de desene ale lui Bouquet, câteva paste de Carol Begenau, stampe de Raffet și Bouquet, Valerio și Szatmary. Foarte bogată e colecția stampelor Domnitorilor moldoveni și munteni). Donația Sion a mai adus și o foarte prețioasă colecție de monede și medalii românești (peste 1500 piese, dintre care 568 monede moldovenești din sec. XIV—XVI, bani străini bătuți la Suceava, 68 medalii din epoca Unirii și a lui Cuza, 203 din epoca regelui Carol I, etc.). Prin aceste două colecții, Bibl. Univer. își poate inaugura două noi secții ale sale, una de desene, stampe și portrete și alta de monede și medalii românești. Domnul Sion a mai îmbogățit biblioteca cu un prețios album de mărci postale românești, cu câteva documente de la Ștefan cel Mare, precum și cu câteva manuscrise.

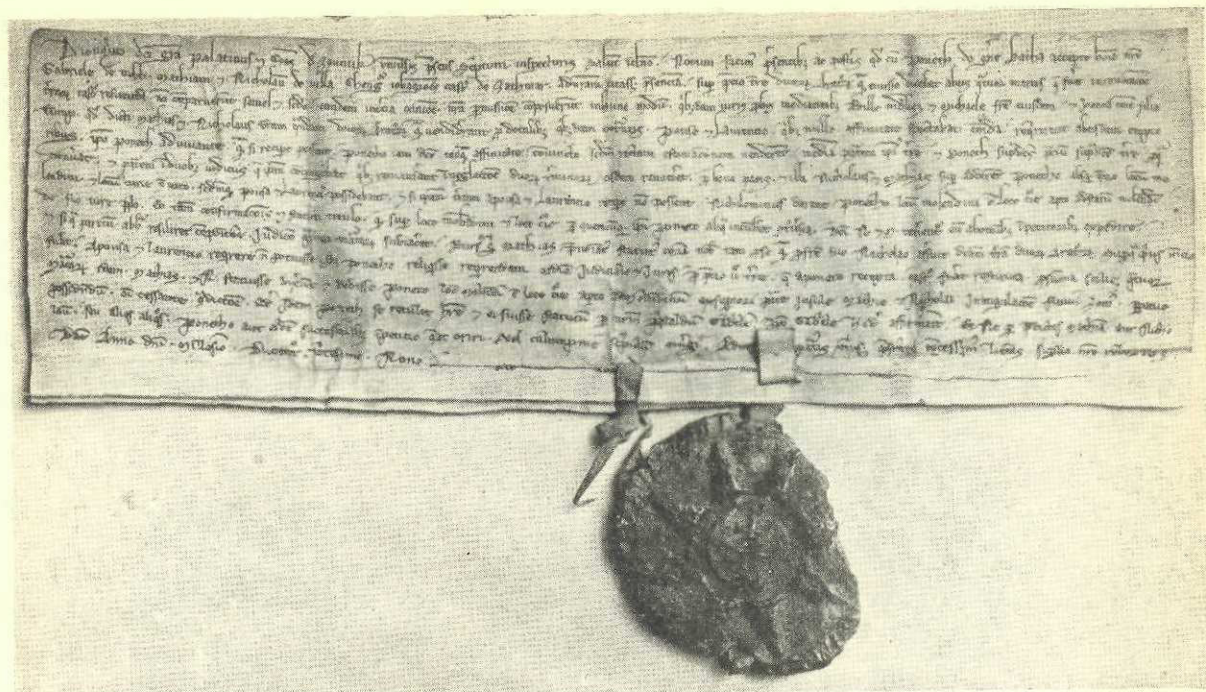
După donația Sion, achizițiile cărților vechi con-

tinuară și continuă și acum (achiziții însemnate, peste 50 de vol., între care și câteva unice, s'au făcut de la d-l A. Filimon). Între ele se găsesc o seamă pe care nu le posedă nici biblioteca Academiei Române. Astfel Bibl. Univ. poate opune frumoasei biblioteci vechi ungurești, o nu mai puțin valoroasă colecție de cărți românești (până la 1830) care atinge astăzi frumoasa cifră de 531 volume.

Sporirea materialului Bibl. Univ. dela Unire până la 1 Ianuarie 1930, reprezintă un număr rar întâlnit în istoria vreunei biblioteci: 130.000 vol., în afară de cca 30.000 vol. dublete de imprimate legale și de 31.593 piese „diferite imprimate”, (denumire sub care se cuprind statutele, foile volante, afișele, și alte tipărituri în acest gen). La această situație trebuie să mai adăugăm colecția Sion, apoi 208 hărți și 182 manuscrise. În zece ani s'a ajuns deci la o creștere de aproape 70% față de materialul întreg pe care-l avea Bibl. Univ. în 1919 (191.000 vol.). Să nu uităm un lucru pentru noi foarte important, anume că majoritatea nouilor achiziții este românească.

Paralel, Biblioteca Muzeului abia a crescut cu 3422 vol., 3259 necroloage (faire-part), 12 hărți și 10 manuscrise.

La 1 Ian. 1930 situația bibliotecilor unite se cifrează la 514.443 vol. și broșuri (aici sunt cuprinse și cele vre-o 30.000 dublete de imprimate legale), 150,604 diferite imprimate, cc. 2000 hărți și 4000 manuscrise. Arhiva Muzeului Ardelean are

Cel mai vechiu document al Bibliotecii, din 1239. Zapis de cumpărare a unei moșii din Sălmar de către Dionisius, palatulul Unghariei

aproximativ 500.000 de documente. La acestea trebuie să se adauge încă câteva zeci de mii de dublete vechi.

În fața acestor date, desigur că nu poate fi vorba de o stagnare a creșterii colecțiilor. Totuși, trebuie să se știe că s'au făcut anumite denunțuri, după care „Valahii barbari” ar fi devastat Biblioteca și ar fi dus colecțiile prețioase la București.

În urma acestor denunțuri, Liga Națiunilor a trimis în 1924 o delegație pentru examinarea stării de fapt. Raportul acesteia arată că a găsit Biblioteca într-o „ordine exemplară și că ea se dezvoltă în condițiile cele mai satisfăcătoare”.

Într'adevăr, nu numai că Biblioteca și-a păstrat, sub regimul românesc, tot ce moștenise la 1919, dar acest regim a înțeles să aducă o serie întreagă de îmbogățiri, îmbunătățiri, completări și inovații ferice. Am arătat mai sus ce creșteri de material importante și aproape de necrezut a înregistrat ea în cursul celor zece ani de stăpânire românească. Dar o bibliotecă fără cetitori este un organism mort. Se va vedea însă că în ce privește numărul cetitorilor creșterea dela Unire încoace, a fost tot așa de surprinzătoare ca aceea a materialului.

Între 1910—1914 s'au consultat anual cca 50.000 de vol. și s'au împrumutat (acasă) între 4—5000 vol. (Statisticile de sub vechiul regim, nu înregistrau, din nenorocire și numărul cetitorilor). În 1926 s'au consultat de 57.370 cetitori 150.669 vol.; în 1927, de 57.824 cetitori, 147.645 vol.; în 1928, de 92.325 cetitori, 147.979 vol.; iar în 1929 de 93.690 cetitori, 153.573 vol. În cursul anilor 1926—

1929 numărul volumelor împrumutate a variat între 13—15.000 vol.

Dar această enormă circulație pune și problema locurilor. Dacă pe timpul vechiului regim ele erau suficiente, valorile de studenți ai ultimilor cinci ani, au dovedit că vremurile s'au schimbat. Pentru cele 186 locuri (112 în sala cea mare, 42 în sala ziarelor și 32 în a revistelor) au fost înscrși în ultimii doi ani școlari, cca 3000 cetitori. În special din Oct. până în Aprilie, e imposibil să găsești un loc, dacă nu vii la 8,30 sau la 3 când sunt orele de deschidere. S'a încercat o îmbunătățire a acestei situații, prin crearea în 1928, în sala catalogului, a încă 27 de locuri și a altor 24 în sala cea mare de lectură. Prin transformarea sălii de ședințe a Societății Muzeului în sală de lectură pentru profesorii universitari, s'au liberat pentru alți cetitori lojile ce erau destinate profesorilor în sala cea mare de lectură. Afluența rămâne însă și acum mare.

Problema s'ar putea rezolva cu ușurință, dacă n'ar lipsi fondurile. Din motive nu tocmai ușor de înțeles, fostul director Erdélyi, în loc să clădească și pavilionul funcționarilor și cele trei săli de deasupra actualelor săli ale catalogului, revistelor și ziarelor, pentru care avea sumele necesare, le-a lăsat neterminate. Acoperișul lor provizoriu de hârtie gudronată și nisip, a putrezit în ultimul timp și astăzi în aceste săli plouă când sunt ploii mari. Nu mai încapă vorba că Biblioteca a cerut în nenumărate rânduri fondurile necesare clădirii acestor trei săli, care ar rezolva și problema locurilor și nu ne-ar duce să vedem o bibliotecă de felul celei de care vorbim.

Document dela Ștefan cel Mare (1462). (Donația Sion)

într'o astfel de stare. Nădăjduim că Universitatea nu va permite dănuirea acestei situații peste la toamnă, când au loc serbările împlinirii unui deceniu de universitate românească.

Una din cele mai importante realizări de după Unire, este desigur crearea Bibliotecii Populare. În planul de construcție inițial, fusese luată și o sală pentru o bibliotecă populară, căreia i se destinau și vre-o 500 vol. Totuși, din lipsă de funcțio-

nari și de un număr suficient de cărți, sub regimul unguresc nu s'a făcut nimic. După Unire, direcția Bibl. Univ., ajutată de Ministerul Muncii, ambele cunoscătoare ale nevoilor tinerimii școlărești și ucenicilor industriali, făcu pasul necesar pentru înființarea acestei biblioteci și o deschise în Maiu 1921. Întâiul fond al Bibliotecii Populare îl formară 1500 vol., donate de Ministerul Muncii și cele 578 ungurești de care am amintit mai sus. În fiecare an ur-

Diplomă nobiliară dată de Mihai Viteazul lui Matei Székely (singura diplomă nobiliară a marelui Voevod, care se cunoaște și al
cărei original a fost pierdut)

mător, ele crescuseră cu 500—1000 exemplare, astfel că starea actuală se cifrează la 7541 vol., dintre care 6203 românești și 1338 ungurești. Peste 100 de reviste în cartoane și o mulțime de ziare din țară pe care Bibl. Univ., le primește ca imprimare legale, stau la dispoziția micilor cititori. Numărul acestora a crescut de la 11.520, din întâiul an de funcționare (1922), la 43.108, număr maxim atins în 1927. (Scăderea din ultimii doi ani se datorește faptului, că începând cu anul școlar 1927/28 elevii au cursuri și după masă, singurele ore în care e deschisă Biblioteca Populară). S'a simțit deci nevoia înmulțirii locurilor. Unica sală de lectură a Bibl. Pop., avea numai 80 de locuri. Prin amenajarea unui coridor în sala de lectură, Bibl. Populară poate primi astăzi până la 200 de cititori. Ea e deschisă, în toate zilele de lucru și sărbători, după masă între 3 și 9 și e administrată de funcționarii Bibl. Univ. Biblioteca Populară e recunoscută de specialiști ca un model în genul ei. De remarcat că numărul cetitorilor maghiari, cari în primii ani formau majoritatea, a început să descrească față de acela al copiilor români: din anul 1929, aceștia din urmă formează majoritatea.

Trebue să mai vorbim și de câteva lucrări înisprăvite sau măcar înterne, pur bibliotecărești, cepute sub regimul românesc. S'a catalogat un material imens. În întâiul an de după Unire, personalul a lucrat și dimineața și după masa. Sub regimul românesc, până la 1 Ian. 1930, s'au catalogat astfel peste 75.000 opere (cca 90.000 vol.). Bibl. Univ. din Cluj se poate lăuda că materialul necatalogat nu trece de 3—4000 vol. E adevărat că ea dispune de un personal relativ numeros și bine pregătit (director, 3 primi-bibliotecari, 7 bibliotecari, 3 sub-bibliotecari, 1 arhivar, 5 cartotecari, iar restul până la 52 funcționari administrativi, tehnici și servitori).

Cu toți cei mai bine de 9 km. de rafturi, depozitul Bibliotecii era să devie la un moment dat neîncăpător, poate și datorită faptului că după trecerea în noua clădire, materialul nu fusese aranjat cum

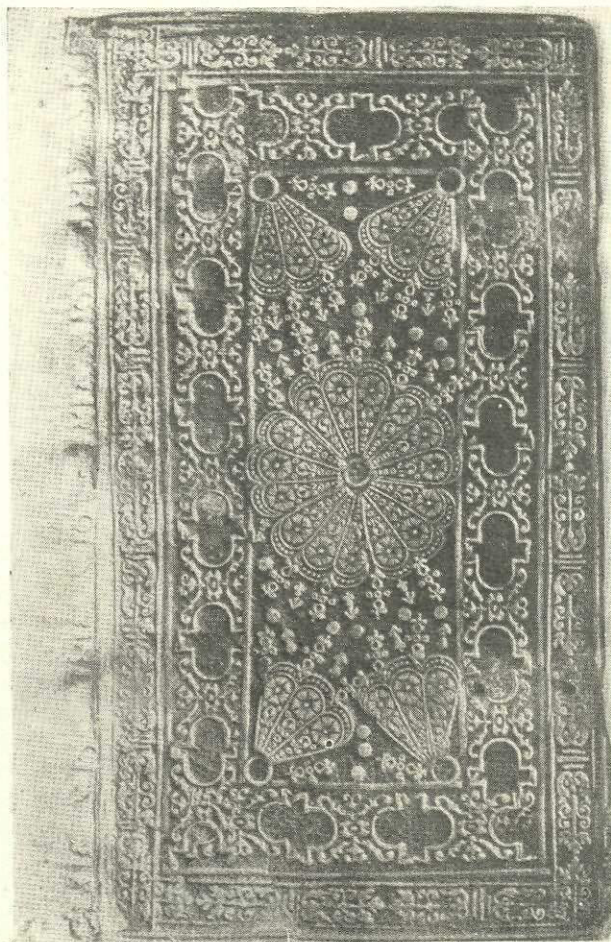
trebuia. În vara anului 1926, s'a procedat deci la un nou aranjament al depozitului, care a eliberat un întreg semi-etaj, făcându-se astfel loc pentru creșterea colecțiilor pe încă zece ani.

O mare lacună a Bibliotecii a fost și este lipsa unui catalog pe materii. Catalogul vechiu, care cuprinde cărțile apărute până la 1898, nu mai era folosit încă de pe vremea vechiului regim. Cu toată munca imensă pe care o cere un astfel de proiect, s'a început în 1923 copiarea fișelor cărților Bibl. Univ. de la 1898 încoace, pentru a putea avea un catalog complet pe materii după sistemul zecimal. Copierea va fi gata în câteva luni, când va începe trierea șteilor.

Trebue să mai amintim și aranjarea a patru expoziții, menite să facă cunoscute publicului mare, comorile de stampe, incunabule, documente medievale, hărți, legături artistice, ediții prime, cărți vechi, etc. Biblioteca a contribuit cu materialul său și la expoziția „Astei” aranjată la Alba Iulia în 1929 cu ocazia serbărilor împlinirii unui deceniu de la Unire, precum și la expoziția internațională din Barcelona. La 8 Iunie s'a deschis o expoziție retrospectivă a literaturii pedagogice în ultimul deceniu, — organizată de d-l prof. O. Ghibu — al cărei material l-a dat în cea mai mare parte Bibl. În fine, în eleganta ei sală de conferințe, au vorbit o mulțime de savanți străini, în special francezi, dintre cari vom aminti

doar pe d-nii Focillon, Guiart, Eugène Pittard, de Martonne.

Din cele spuse până acum, se poate ușor vedea, că Bibl. Univ. Cluj trebuie să fie considerată ca o instituție model atât pentru capitala Ardealului cât și pentru întreaga țară. Ea poate fi arătată cu mândrie oricărui străin care ne vizitează. Numărul celor cari o cercetează în trecerea lor prin Cluj, este considerabil. Din personalitățile streine, europene, cari au lucrat chiar în ea, trebue să amintim pe mareșalul Pilsudski care a găsit în arhivele Bibliotecii lucruri de o deosebită valoare pentru istoria Poloniei.

Legătură în piele de porc cu motive imprimate în aur (inceputul sec. XVIII)

În legătură cu acest fapt, trebuie să relevăm însă că comorile de documente și de tipărituri ale Bibliotecii, cu specială privire la viața Ardealului și a relațiilor lui cu țările vecine, nu sunt suficient exploatare. Ne gândim mai ales la istoricii noștri, în deosebi la cei tineri din centrele universitare ale țării, cari ar găsi în Biblioteca clujană vast teren de cercetări.

Această instituție, care constituie o mândrie a țării, luptă totuși cu necazuri destul de mari. Dezvoltarea ei viitoare suferă de lipsa fondurilor necesare, în primul rând pentru abonarea revistelor străine, a legării cărților și a întreținerii clădirii. Nădăjduim că pe viitor Statul va fi mai înțelegător și în ce privește satisfacerea acestor nevoi. Căci rolul Bibliotecii din Cluj, în viața culturală a țării, se dovedește a fi din cele mai importante. În afară de acela de auxiliar al Universității locale și de depozit al măturiiilor păstrate prin tipar ale culturii românești, nouă ni se pare că Biblioteca din Cluj este chemată să devie un instrument de o valoare deosebită într'un anumit domeniu de cercetări.

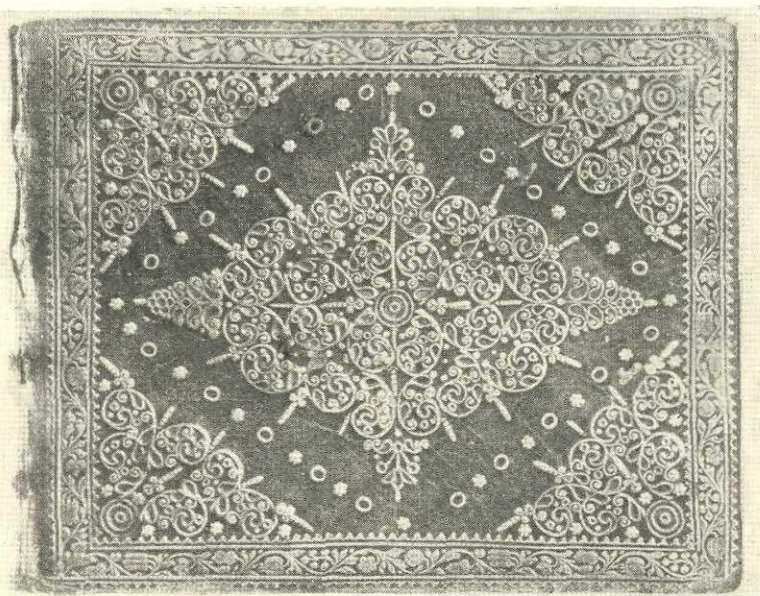
Acum, după ce și-a adunat majoritatea tipăritu-

rilor vechi românești, iar pe cele noi le primește prin legea imprimatelor obligatorii, ar trebui ca pe lângă achiziționarea publicațiilor importante străine, să-și îndrepte atenția mai ales în spre cartea ungurească. Datorită condițiilor speciale în care s'a dezvoltat, Bibl. Univ. din Cluj e în posesia unei foarte prețioase colecții de tipărituri vechi și noi ungurești. Acest material ar trebui completat cu toate publicațiile de valoare din Ungaria de după războiu. Am avea astfel la Cluj un mijloc perfect de documentare asupra vecinilor de dincolo de Tisa (Amintim în treacăt că aceeași menire în ce privește informația rusească, ar putea-o avea Bibl. Centrală din Chișinău). Această orientare o indică de altfel și cererile continue de împrumutare de publicații ungurești vechi și noi, care se fac Bibl. Univ. din Cluj, de către Bibl. Academiei Române și de celelalte Universități din țară.

Adăugăm că acest scop ar putea fi ajuns cu mijloace destul de modeste și că în felul acesta contribuția Bibliotecii din Cluj la viața științifică a țării, ar fi din cele mai utile și potrivite.

ION MUȘLEA

Bibliotecar la Bibl. Universității din Cluj

Legătură în pergament colorat și emailat (începutul sec. XVIII)